

Отже, узагальнюючи досвід проведення цього міжнародного вебінару, хочеться подякувати московським колегам за можливість вчитися організувати такі заходи, а головне – за чудову нагоду поспілкуватися та обмінятися досвідом роботи, що не тільки сприятиме зміцненню дружніх зв'язків та співробітництва між бібліотечними співтовариствами, а й допоможе невимушено вибудувати стосунки в культурному просторі наших країн. Не менш важливим підсумком є й те, що ми вкотре перекона-

лись у великих можливостях нових технологій, які дозволяють з легкістю долати величезні відстані. Це зближує людей, дає можливість оперативно одержати актуальну інформацію, обмінятися досвідом, сприяє професійному зростанню. Втім, на наше глибоке переконання, при цьому не треба вдаватися до крайнощів, бо ніякий, навіть найякісніший віртуальний зв'язок, не зможе повністю замінити живі контакти людей, особливо професіоналів-бібліотекарів, об'єднаних великою просвітницькою ідеєю.

ДИСКУТУЄМО

*Н. Семілет,
директор ЦБС для дітей м. Миколаєва,
заслужений працівник культури України*

БІБЛІОТЕКАРІ «КАПІТАЛІСТИЧНОЇ ПРАЦІ», АБО ГОЛ У ПОРОЖНІ ВОРОТА

РОЗКРИВАЮЧИ черговий номер будь-якого фахового видання, я завжди з великим нетерпінням чекаю знайомства з інноваційним досвідом українських та зарубіжних колег, із зацікавленістю читаю статті про шляхи вирішення бібліотечних проблем. І кожного разу ловлю себе на думці: як добре, що у бібліотекарів є свій медіамайданчик, де, крім усього іншого, можна «зіграти» в професійний футбол і «забити гол» у ворота опонента. Так, я маю на увазі нашу професійну пресу, і в тому числі шановану «Бібліотечну планету», де мені й надано можливість виступити в ролі «захисника» своїх поглядів, ідей, інновацій і відповіді «нападнику» з іншої команди. Футбольні асоціації виникають, імовірно, напередодні «Євро-2012», а дружній «гол» я забиватиму у ворота шановного М. Зніщенка у відповідь на його статтю «Крим – 2011: нова стратегія розвитку бібліотек до 2021 року» (Вісн. Книжк. палати. – 2011. – № 8).

Назва статті – багатообіцяюча! Починала її читати з очікуванням чогось нового і бажанням дізнатися, як стратегією розвитку бібліотек на десятирічну перспективу впроваджуватиме директор обласної бібліотеки для дітей у книгозбірнях Київської області. Але... несподівано знайшла зауваження про бібліотеку, в якій працюю: «Замість того, щоб вивчати і знати зміст літературних творів, бібліотечного фонду, індивідуальних форм роботи з читачами молодшого та середнього віку (до речі, а з підлітками не варто працювати?), бібліотекарі закликають читачів до установ за допомогою «нововведень», – пише М. Зніщенко. – Ох, вже ці бібліотекарі міста корабелів! Кортить їм!» Але апогеєм статті є, на мій погляд, наступний пасаж: «Викликає тривогу те, що досвід миколаївців знаходить своїх прихильників! Ідеться про нестационарні форми спілкування з потенційними користувачами бібліотеки, спрямова-

ні на популяризацію її послуг, про рекламу в сучасних умовах.

Не хочеться, щоб Микола Павлович подумав: «Зачепило за живе – ось і реагує на критику!» Ні в якому разі! Просто дивує, коли бібліотечний фахівець, керівник із великим стажем роботи, кандидат історичних наук не бачить, що тенденція «йти в

люди», аби донести до потенційних користувачів інформацію про бібліотеку та її послуги, характерна нині для багатьох публічних бібліотек у всьому світі.

Реклама – не тільки «двигун торгівлі»! Для бібліотек – це можливість показати, як вони змінилися сьогодні, якими ресурсами володіють, що можуть запропонувати «просунутому» користувачеві.

Без зайвої сором'язливості скажу, що багато інновацій дійсно надходять від миколаївців. Дух змагальності, здорової конкуренції спонукає нас до пошуку нових, сучасних форм роботи, мета яких – змінити на краще бібліотеки, повернути до них нових користувачів. А користувач сьогодні, ох який непростий! Колеги чудово знають: сучасний «просунутий» підліток не прийде до бібліотеки, в якій немає Інтернету й новітніх носіїв інформації, в якій обшарпані меблі, зношений та неактуальний бібліотечний фонд, буркотливі й байдужі «тітки-бібліотекарки».

Та навіть коли бібліотека має сучасний вигляд і оснащена за останнім словом техніки, треба, щоб про це дізналися ті, для кого вона існує! А шановний Микола Павлович обурено запитує: «Вам що,

тісно в стінах бібліотек, в яких ви працюєте?». У нього «викликають подив, зокрема, вуличні акції “Бібліотека виходить на вулиці”, “Бібліотека під відкритим небом”, “Бібліотека поза стінами бібліотеки” та ін.

А на наш погляд, варто радіти тому, що в українських бібліотеках теж є чого повчитися! Мені не відомо, чи має бібліотека, яку очолює М. Зніщенко, доступ до Інтернету (сайту в Мережі я не знайшла). Але якщо зайти на сайти та блоги бібліотек ближнього і дальнього зарубіжжя, зокрема, на блог УБА «Творчість та інновації в українських бібліотеках»,

то можна побачити, що сьогодні «в народ» виходять усі, хто розуміє, що під лежачий камінь вода не тече.

Ситуація змінюється постійно. Років п'ять-десять тому, з появою нових шкільних програм, орієнтацією школярів на самостійний пошук інформації, у зв'язку з відсутністю підручників, у бібліотеках яблуку ніде було впасти – черги стояли. Але з'явився Інтернет та ще багато чого привабливого для підлітків – і зали бібліотек поступово спорожніли. Може, в Київській обласній бібліотеці для дітей завжди багатолюдно? Зізнаємося чесно, як кажуть лікарі, «ми його втрачаємо»! Отже, треба щось кардинально змінювати. І робити це слід терміново.

Безперечно, справити враження на сучасного користувача і зробити для нього відвідування бібліотеки яскравою подією – завдання не з легких. Потрібні нестандартні зміст і форми, нове бачення, нова лексика, нові способи комунікації, здатність передбачати читацькі потреби.

Як працювати з новими категоріями користувачів? Які види і форми бібліотечних послуг їм потрібні? Як удосконалити технологію інформаційного та бібліотечного обслуговування? Ці та інші питання дедалі частіше ставимо собі ми з вами – бібліотечні фахівці.

В умовах зростаючих потоків інформації тих функцій, які традиційно виконувала бібліотека в суспільстві, вже недостатньо. Дедалі більше зростає роль бібліотеки як помічника і союзника у світі

інформації, як закладу, що не тільки видає книги, а й може, наприклад, доставити їх безпосередньо до місця роботи, навчання, проживання, відпочинку, лікування. Ця необхідність підштовхнула і нас до створення нового структурного підрозділу – абонементної служби книжкової навігації. Вона націлена, насамперед, на так званого зовнішнього користувача, котрий не є постійним. Основними завданнями цієї служби є освоєння додаткових територій впливу бібліотеки для просування книги до тих, хто через об'єктивні й суб'єктивні причини не може прийти до неї, а також промоція книги і читання.

Служба книжкової навігації інтенсивно працює в Миколаївській ЦБС із січня 2011 р. І вже можна підбити проміжні підсумки, оцінити її ефективність. У мене, як директора бібліотеки, душа радіє, коли бачу користувачів, котрі із задоволенням відвідують креативні клуби за уподобаннями: «Стильна штучка» (для дівчаток-модниць), «Панночка» (рукоділля), «Піліgrim» (для любителів подорожей), «Чарівний світ ляльок» (для майбутніх акторів-ляльководів), «Мудрий павучок» (для користувачів ПК – початківців) та ін. Із радістю зустрічаємо в бібліотеці молодих батьків з малюками.

Ми узагальнили досвід вітчизняних і зарубіжних колег, привнесли свої ідеї та «осучаснили» традиційні,

добре відомі форми нестационарного обслуговування користувачів. За що ж нас називати «бібліотекарями капіталістичної праці»? А хіба ті, що сидять у бібліотеках, вивчають літературні твори і чекають, коли їм на «блюдечку принесуть читача», – «бібліотекарі соціалістичної праці»?

Світ змінився, користувач змінився. Чому ж ми повинні боятися «нововведень»? Та кому ми будемо потрібні в цьому випадку? Чи буде у держави сенс і можливість утримувати величезну мережу неефективних закладів культури? Бібліотека – чи не єдина безкоштовна державна інституція, до якої можуть прийти діти, батьки, вчителі й багато інших членів громади за необхідною інформацією, для змістовного проведення дозвілля. І вони повинні знати, чим їх сьогодні може здивувати і порадувати сучасна бібліотека.

Тому найголовнішим показником ефективності вищезгаданої служби книжкової навігації є приплив користувачів у бібліотеки для дітей міста.

На початку грудня минулого року в Центральній бібліотеці ЦБС для дітей м. Миколаєва відбулася знаменна подія – відкриття залу електронно-інформаційних ресурсів. За підтримки міської адміністрації для нього було придбано 12 електронних книг, комп'ютери і ноутбуки.

Завдяки перемозі в першому національному конкурсі «Зірки бібліотечної блогосфери», організованою програмою «Бібліоміст», ми отримали дарунок – нетбук. Тепер у користувачів з'явилася можливість одержувати інформацію в бібліотеці на різних носіях. А в центрі «Вікно в Америку для майбутніх лідерів», окрім комп'ютерів і ноутбуків, відвідувачі можуть скористатися двома новенькими айпадами, за що ми щиро вдячні відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні.

Нині електронні носії інформації в залах бібліотек сусідять із традиційними. Залучені до бібліотеки електронними новинками користувачі із задоволенням знайомляться і з сучасним фондом традиційних книг та журналів. Значна увага приділяється популяризації ресурсів бібліотек з

урахуванням інтересів усіх категорій користувачів. Інтерактивні виставки «ПоколінняNext», «Тобі, тінейджер», «Вам подобається це?», «Модний книжковий вирок», «Відпочинемо кльово!», «Мобільний зв'язок із читачем» та ін. викликають жвавий інтерес.

2011 рік став для нашого колективу особливо примітним: було одержано перемогу в організованому програмою «Бібліоміст» першому національному конкурсі «Зірки бібліотечної блогосфери»,

друге місце – в конкурсі УБА «Бібліотека року», а також у різних номінаціях фотоконкурсу Миколаївської обласної бібліотечної асоціації «Портрет читача в інтер'єрі бібліотеки».

Однак головною для бібліотекарів ЦБС є оцінка їхньої діяльності користувачами. В наших бібліотеках збереглися відомі з радянських часів Книги відгуків і пропозицій. Вони дуже корисні, тому що, в разі потреби, дозволяють продемонструвати міським органам влади думки відвідувачів щодо необхідності

існування бібліотек. Наводимо кілька з них: «Як добре, що є така бібліотека, як ваша. Багато цікавих проектів, заходів не залишають байдужими дітей і дорослих»; «Одного разу влітку проходили повз бібліотеку, зайшли і побачили надзвичайно цікаву “літературну галявину”. З того часу ми з донечкою кожен день сюди приходимо. Як чудово, що бібліотекарі придумали цю галявину, мультівідеопрограми, караоке, ляльковий театр, – дуже все різноманітно, повчально, цікаво і весело!».

Отже, користувачі не дадуть нам можливості «скрутитися в кокон» і не розвиватися разом з усім суспільством. Їм потрібна

сучасна бібліотека і бібліотекарі, які дуже добре знають дитячу літературу (як тут не погодитися з Миколою Павловичем!) та досконало володіють новітніми технологіями.

Наш опонент намагається висловити нам співчуття: «Звичайно, миколаївці вдаються до них (акцій, які викликають у нього подив. – Н. С.) не від гарного життя. Для вітчизняних книгозбірень, зокрема дитячих та юнацьких, настали далеко не найкращі часи...».

По-перше, хочу зауважити, що термін «книгозбірня» не дуже відповідає змісту сучасної публічної бібліотеки. Її функції розширилися і давно вже вийшли за рамки суто зберігання книг. Нині про публічні бібліотеки говорять як про соціальні інститути, інформаційно-освітні й дозвіллі центри, осередки сімейного читання та ін.

По-друге, саме в бібліотеках для дітей ніколи не бракувало користувачів, контингент яких дуже широкий: майбутні мами, молоді батьки, дошкільнята, школярі, дідусі та бабусі наших читачів, організатори дитячого читання. І кожній із цих категорій ми намагаємося бути максимально корисними.

Шановний Миколо Павловичу! До рівня європейських бібліотек слід підтягуватися й українським. Мені відомо, що Ви чудово граєте у футбол. Не раз на кримській конференції під час дружніх українсько-російських футбольних зустрічей виводили вперед нашу команду. Голи, що Ви влучно забивали, були яскравими – повірте слову вболівальниці! Але дуже хочеться побажати Вам не боятися нововведень, бути напористим і в бібліотечному просуванні вперед. Тоді наші «вболівальники»-користувачі відчують, що ми «граємо» для них і заради них.